

FH's forslag til en ny udbudslov

April 2022

**FAGBEVÆGELSENS
HOVEDORGANISATION**

FH's forslag til en ny udbudslov

Når det offentlige køber ind, ryger pengene for ofte i lommen på virksomheder, der undergraver danske løn- og arbejdsvilkår. Det har vi set talrige eksempler på, fx med problemer på byggeriet af metroen, letbaner, supersygehuse, Storstrømsbroen og på frivalgsområdet. Når der ikke lægges vægt på ordnede løn- og arbejdsvilkår bliver social dumping hurtigt et afgørende konkurrenceparameter i at vinde udbuddene. Det undergraver den danske model for fællesskabets egne penge og er unfair konkurrence for de mange ordentlige virksomheder med overenskomster og deres medarbejdere.

FH mener derfor, at følgende centrale forslag er afgørende at få ind i en ny udbudslov¹:

- Krav om arbejdsklausuler
- Skærp kravene til lærlingeklausuler
- Krav om arbejdsmiljøklausuler
- Øget kontrol og håndhævelse
- Skærpede udelukkelsesgrunde og krav til økonomisk pålidelighed
- Tilbudsprisen skal muliggøre sædvanlige danske løn og arbejdsvilkår, kvalitet og bæredygtighed
- Krav om kontrolbud, gennemsigtighed og sociale klausuler ved udlicitering

Krav om arbejdsklausuler

Det er vigtigt, at en revideret udbudslov aktivt modvirker social dumping. FH mener, at alle offentlige ordregivere skal have pligt til at anvende arbejdsklausuler i alle offentlige udbud. Arbejdsklausulerne skal både omfatte leverandører og eventuelle underleverandører. Arbejdsklausulerne skal i øvrigt være i overensstemmelse med det reviderede udstationeringsdirektiv. Det betyder bl.a., at klausulerne skal stille krav om, at leverandørerne aflønner på baggrund af et ligebehandlingsprincip med udgangspunkt i den mest repræsentative overenskomst på området. Aflønningen skal altså svare til den løn, som tilsvarende danske virksomheder på arbejdsstedet eller i sektoren betaler efter overenskomsten. Det kan aflæses i den relevante lønstatistik, hvordan tilsvarende danske virksomheder aflønner efter overenskomsten.

Skærp kravene til lærlingeklausuler

Det skal præciseres, at der skal være tale om *"personer under uddannelser inden for uddannelser, der er godkendt af myndigheder eller arbejdsmarkedets parter, og hvor praktik-, elev- eller lærlingeforhold indgår som del af uddannelsen"*. Denne formulering gør det tydeligt, hvilke personer og uddannelser der er tale om og det mindsker risikoen for omgåelse. Det skal også præciseres at der skal være en *væsentlig* anvendelse af personer under oplæring, således at der ikke kun bruges få lærlinge i ganske få timer eller til ubetydelige opgaver.

¹ Se FH's høringsvar for flere detaljer og forslag.

En "væsentlig" anvendelse kunne i praksis svare til det måltal, en virksomhed har fået fra praktikplads-AUB, som bl.a. tager højde for sektorielle forskelle. Kravet bør gælde alle kontrakter, med mulighed for at ministeren undtager nogle typer, fremfor omvendt, hvilket pt. fremgår af forslaget.

Krav om arbejdsmiljøklausuler

Det bør fremgå af udbudsloven, at offentlige udbud skal indeholde klausuler om arbejdsmiljø. Kravene kan stamme fra bestemmelser i arbejdsmiljøloven eller kan supplere arbejdsmiljølovens krav, fx med krav om at leverandøren løbende i kontraktperioden dokumenterer overfor udbyder, at arbejdsmiljøet på virksomheden lever op til arbejdsmiljøloven. Udbyders krav bør gælde hele kæden, så de udførende virksomheder, som anvender underentreprenører/-leverandører, har ansvar for forsømmelser i kæden.

Øget kontrol og håndhævelse

Klausuler har ingen effekt, hvis de ikke efterleves i praksis. I dag er kontrollen og opfølgningen helt utilstrækkelig. Staten har fået kritik af Rigsrevisionen for sin manglende kontrol af arbejdsklausuler og kun 40 pct. af byrådene har truffet beslutning om, at der løbende skal udføres kontrol med overholdelse af klausuler og det er kun 20 pct. af kommunerne, der har en central kontrolenhed til formålet². Blandt regionerne er Region Hovedstaden den eneste, hvor regionsrådet har truffet beslutningen om, at der skal indføres kontrol af overholdelse af klausuler, og ingen af regionerne har en central kontrolenhed. Det vigtigt, at der er afsat tilstrækkelige midler til at føre effektiv kontrol, ellers kan kontrollen i stedet skjule problemernes virkelige omfang. Eksempelvis gik Københavns Kommune fra at finde 14 pct. overtrædelser til 82 pct. da de hjemtog opgaven med at kontrollere deres klausuler og etablerede et internt indsatsteam, der var til stede ude på arbejdspladserne.

Derfor skal der være et krav i loven om en bevilling eller anden betryggende finansiering hos offentlige myndigheder, der sikrer løbende kontrol med overholdelse af kontrakten, særligt med arbejds-, lærlinge- og arbejdsmiljøklausuler.

Det er positivt, at der lægges op til at muliggøre samarbejde mellem kommuner og regioner om kontrol, men man kunne med fordel muliggøre et samarbejde med statslige aktører også, fx den fælles myndighedsindsats mod social dumping og statens kontrolenhed for arbejdsklausuler under Vejdirektoratet.

Der skal kunne stilles krav i udbudsbetingelserne om ret til at godkende eventuelle underleverandører. En sådan bestemmelse vil bl.a. bidrage til at adresse stigende udfordringer med håndtering af falske selvstændige.

Skærpede udelukkelsesgrunde og krav til økonomisk pålidelighed

Det bør være en udelukkelsesgrund, hvis virksomheder har været involveret i hvidvask, menneskehandel til tvangsarbejde eller menneskeudnyttelse, åger, konkurskarruseller, CVR-rytteri eller har en negativ historik i det fagretlige system. Andre landes registre bør inddrages, fx forskellige sort- og hvidlister. Virksomheder bør også udelukkes, hvis ikke de kan dokumentere relevante kompetencer inden for projektets område.

Det er positivt at der lægges op til, at der fremover skal indhentes dokumentation for en økonomisk aktørs pålidelighed. På linje med udelukkelsesgrundene bør det som minimum omfatte sager fra Arbejdstilsynet, sager om skatteunddragelse, kriminal- og strafferetlige sager samt afgørelser fra det fagretlige system.

² Jf. Analyse og Tal 2021 "Kommuner og regioners brug af arbejds- og lærlingeklausuler"

Tilbudsprisen skal muliggøre sædvanlige danske løn og arbejdsvilkår, kvalitet og bæredygtighed

Kvalitet skal vægtes højere. Som udgangspunkt skal tildelingskriteriet "omkostninger" eller "bedste forhold mellem pris og kvalitet" bruges fremfor kriteriet "laveste pris". Samtidigt bør der indføres et "følg eller forklar"-princip for grønne indkøb – et "køb grønt eller forklar"-princip.

FH foreslår, at ordregiver ved valg af leverandør skal have pligt til at sikre, at tilbudsprisen giver mulighed for at give sædvanlige danske løn og arbejdsvilkår inden for den danske arbejdsmarkedsmodel, hvilket ordregiver skal sikre i en prækvalifikationsrunde.

Krav om kontrolbud, gennemsigtighed og sociale klausuler ved udlicitering

Det bør så vidt muligt være en forpligtigelse, at der afgives kontrolbud, når en serviceopgave udbydes. Hvis man leder efter den bedste løsning til den bedste pris, bør man altid tjekke, om den bedste løsning er ens egen. En undersøgelse fra Rådet for Offentlig-Privat Samarbejde har vist, at når kommuner afgiver kontrolbud, så viser det sig i 50 pct. af tilfældene, at kontrolbuddet er bedst i forhold til de opstillede kriterier.

Udbudslovens afsnit III giver ordregiverne muligheder for at fravige de almindelige regler for fx social og sundhedsområdet ("light-regimet"). FH er bekymret for, om reglerne begrænser ligebehandling, øger risikoen for valg af leverandører med udgangspunkt i ikke-saglige principper og skaber utilstrækkelig gennemsigtighed for tredjemand (bl.a. de berørte medarbejdere og deres organisationer). Der bør tilføjes bestemmelser, som sikrer større gennemsigtighed i hvilke principper og kriterier, der bliver lagt til grund for ordregivers valg af leverandør.

På områder, der udliciteres, hvor en stor del af medarbejderne er beskæftiget på ekstraordinære vilkår, som fx fleksjob, skånejobs og jobtræning, bør der i offentlige udbud være krav om sociale klausuler, så tilbudsgiver forpligter sig til at tage samme sociale hensyn.

Endeligt er det vigtigt, at virksomhedsoverdragelsesloven gælder særligt ved udlicitering og genudbud, da medarbejderne her kan miste rettigheder og vilkår, som de ellers have optjent ved overdragelsen.